

Γιώτα Κριλή: Ο τελευταίος γεωργός

Το τελευταίο βιβλίο της τριλογίας ιστορικών μυθιστορημάτων της καταξιωμένης συγγραφέως Γιώτας Κριλή αποκλειστικά στον Κόσμο

Μέρος 'Ογδοο

– Είναι εργένης και οικότροφος του Νυφισάκου. Τα παιδιά τον λατρεύουν και οι μανάδες του στέλνουν φιλέματα. Και ο Μαστροπάν του έφτιαξε ένα φανάρι για να διατηρεί τα τρόφιμα. Βγαίνει περίπατο τα δειλινά. Πολλές φορές περνάει από τον Μαστροπάν και το ρίχνουνε στο λακριντί, είπε ο Στρατής.

– Από την κουβέντα που κάναμε χθες βράδυ φαίνεται φωτισμένος άνθρωπος. Θα κάνει καλό στα παιδιά και στο χωριό, σχολίασε ο Ηρακλής.

– Θα μείνεις πολύ καιρό, κουμπάρε;

– Επιστρέφω στη δουλειά από βδομάδα. Το Σαββατόβραδο, όπως γνωρίζετε, έχουμε τα φανερώματα της Ελένης και του Γιαννάκου.

Σήκωσαν τα ποτήρια και τους ευχήθηκαν καλή ζωή. Ο Στρατής κίνησε τραγούδι:

*Εχάραξεν ανατολή και ρόιδισεν η δύση,
πάν' τα πουλάκια στις βοσκές κι οι όμορφες να πλύνουν.
Πήρα κι εγώ το Γρίβα μου και πάω να τον ποτίσω...*

*

Το Σάββατο, στο σπίτι του γερο-Νικόλα γίνονταν οι ετοιμασίες για τα φανερώματα. Εκείνο το βράδυ θα λογοδίνονταν η εγγονή του, η δεκαοχτάχρονη Ελένη, με τον εικοσιπεντάχρονο Γιαννάκο. Είχαν φύγει τα ξημερώματα για το παζάρι της Μεγαλόπολης. Πήγαν μαζί τους και οι πατεράδες, ο Γιώργης ο πρόεδρος και ο Θανάσης ο Παπουτής. Θα αγόραζαν τα δαχτυλίδια του αρραβώνα και άλλα απαραίτητα. Ο Ηρακλής έδωσε χαρτζιλίκι στην Ελένη να αγοράσει κάτι για τα προικιά της.

Έπινε καφέ παρέα με τον πατέρα του. Ο γέρος ήταν ανακαθισμένος στο στρώμα και φαινόταν χαρούμενος. Μέσα σε μια εβδομάδα είχαν τακτοποιηθεί δυο εγγονές του.

– Άμα πάει καλά η Νικολέτα με το ράψιμο, μας μένουνε ακόμα τρεις τσούπρες. Αν προκόψει ο Φώτης μας θα στείλει καμιά προίκα, αλλιώς θα τα 'χει σκούρα ο Γιώργης. Είβ' και η Σταυρούλα μας πανέξυπνη. Θα μπορούσε να γίνει καλή ράφτρα.

– Πατέρα, μη στενοχωριέσαι. Έχει ο Θεός και για τις τσούπρες μας. Πάντως εγώ θα το κουβεντιάσω με την Ερμιόνη. Χαρά μου θα 'ναι να πάρουμε και τη Σταυρούλα κοντά μας.

– Ηρακλή μου, στενοχωρήθηκα τότε που σ' έδωξα. Ήσουν μικρός για τα ξένα. Το 'φερε βλέπεις η ανάγκη για την προίκα της βαριόμοιρης της Μαρούλας μας. Μεγάλος και κείνης ο καημός. Όμως εσύ, έδωκε ο Θεός και πρόκοψες, παιδάκι μου. Να 'χεις την ευχή μου. Και θέλω να ξέρεις ότι η μισή περιουσία εδώ στο χωριό είν' δικιά σου. Έκανα διαθήκη, είπε ο γερο-Νικόλας συγκινημένος.

– Ευχαριστώ, πατέρα. Εγώ ήμουνα τυχερός. Είν' πολύ άξια η Ερμιόνη. Και η μάνα της. Ήταν και κείνοι κατατρεγμένοι, πρόσφυγες. Φτάσανε στην Αθήνα με τα ρούχα που φορούσαν. Και τα αδέρφια της είν' καλά παιδιά. Μπήκαν στη στρατιωτική σχολή. Πάνε για αξιωματικοί. Ο γέρος είν' λίγο τζαναμπέτης, λόγω που σακάτεψε το πόδι του στον πόλεμο για τη λευτεριά της Κρήτης. Εκείνο που θέλω να πω είναι ότι η Ερμιόνη με τη μάνα της κατόρθωσαν να στήσουν ραφτάδικο. Έχει πάραση η δουλειά τους κι έχουν μεγάλη πελατεία. Θα προσπαθήσω να έρχομαι πιο συχνά στο χωριό για να το γνωρίσουν και τα παιδιά. Έχει πολλή δουλειά το μαγαζί και δουλεύω πολλές ώρες.

Καθώς μιλούσε για τη ζωή του στην Αθήνα ο Ηρακλής, ο πατέρας του γλάρωσε και τον πήρε ο ύπνος. Η όψη του γαλήνια. Για μια στιγμή κινήθηκαν τα χείλη του και το πρόσωπό του γλύκανε.

«Θα ονειρεύεται», είπε μέσα του ο Ηρακλής και σηκώθηκε. Στην αυλή βρήκε τη Γιώργαινα να φορτώνει τα άδεια βαρέλια στο γαϊδούρι. Θα πήγαινε στη βρύση να φέρει νερό. Της ζήτησε να πάει κείνος, είχε επιθυμήσει να δει τα παλιά του λημέρια.

Τράβηξε το ζο από το καπίστρι και κίνησε. Στα Βαρκά αγνάντεψε

το χωράφι τους, που έπαιρνε προίκα η Ελένη. Ήταν σπαρμένο σιτάρι. Παραπάνω στην πλαγιά, οι πελώριες αιωνόβιες βελανιδιές. Στο μικρό χαντάκι το νερό έτρεχε άφθονο. Πάτησε στις πέτρες, πέρασε στην άλλη όχθη και πήρε το μονοπάτι. Ο τόπος καταπράσινος, το αγέρι μυρωδάτο. Τσιγγκ-τσιγγκ τα τσοκάνια. Ένα κοπάδι γίδια έβοσκε στο κοντοβούνι Κάρσια. Στη λιθόχτιστη θολωτή βρύση το νερό έπεφτε φουριόζικο στην κορύτα και κυλούσε σχηματίζοντας ρυάκι. Το διψασμένο γαϊδούρι άπλωσε τη μουσούδα του και έπινε φρουμάζοντας. Στον δεξιό τοίχο υπήρχε οπή με ασταμάτητη ροή νερού όπου γέμιζαν τα βαρέλια. Ήπια και κείνος νερό. Ήταν τόσο εύγευστο. Αναρωτιόταν πώς έτυχε να βγαίνει νερό στο γούπατο τούτου του λόφου, σε τέτοιο υψόμετρο, και ποιοι να είχαν άραγε χτίσει την όμορφη βρύση. Όταν ήταν μικρός είχε ρωτήσει τον παπούλη του αλλά ούτε και κείνος ήξερε.

Τα καλοκαιριάτικα μεσημέρια που έσκαζε ο τζιτζίκας, κείνο το μονοπάτι ήταν πατείς με πατώ σε. Οι χωρικοί έφερναν τα ζα τους φορτωμένα βαρέλια και βουτσέλες. Τα πότιζαν και έπαιρναν νερό από την ασπέρυτη βρύση. Γυναίκες μπαμπουλωμένες με κεφαλομάντηλα, άντρες με ψάθινα καπέλα, παιδιά, περίμεναν στην ουρά τη σειρά τους. Το έριχναν στο λακριντί, έκαναν χωρατά, νίβονταν και δροσιζόνταν στο τρεχούμενο νερό. Η Φουφούλαινα έσκυβε στη βρύση και έβρεχε το κεφάλι της. Έδιωχνε την κάψα και σκούπιζε τις πλεξούδες με την μαντίλα της. «Μωρή Φουφούλαινα, λούσε και το κάτω κεφάλι». «Μη σε μέλλει, δεν είναι για τα μούτρα σου», αποκρινόταν εκείνη και γέλαγαν. Τα χωρατά που λέγονταν στη βρύση φυλάγονταν στο κεμέρι της μνήμης και οι κάτοικοι του χωριού τα διηγούνταν ξανά και ξανά, διαχρονικά.

Όταν γύρισε σπίτι ο Ηρακλής, είχαν επιστρέψει και οι άλλοι από το παζάρι. Ο Γιώργης έσφαξε ένα πρώιμο αρνί. Ετοιμάζαν ψητό φαγητό στο φούρνο. Στα φανερώματα είχαν καλέσει κοντινούς συγγενείς, τον κουμπάρο το Στρατή, που ήταν οικείος, τον παπα-Γιάννη που θα ευλογούσε τα δαχτυλίδια και τη Φουφούλαινα που δεν έλειπε ποτέ από χαρές και γάμους.

Ο γερο-Νικόλας ανακαθισμένος στο στρώμα δίπλα στο παραγώνι. Φορούσε την καλή του φορεσιά. Μπήκαν μέσα η νύφη και ο γαμπρός και του φίλησαν το χέρι.

– Την ευχή μου, καλά στέφανα. Η ώρα η καλή.

Πέρασαν και τον χαιρέτισαν οι καλεσμένοι και του ευχήθηκαν περαστικά του. Μαζεύτηκαν όλοι στη σάλα και έμεινε μόνος. Άκουσε τις τουφεκιές χαράς και χαμογέλασε. Σαν ψίθυροι έφτασαν στα αφτιά του οι ευλογίες του παπα-Γιάννη και έπειτα σα νανούρισμα το τραγούδι της Φουφούλαινας που πισωγύριζε ο Στρατής:

Ω, αμάν, αμάν.

Καλά είν' τ' αρρεβωνιάσματα, μα 'χουν κι αναστενάγματα.

Καλά είν' τα στεφανώματα, μα 'χουν κι ανακατώματα.

Πατώ της γης τα χώματα με νάζια με καμώματα.

Φίδια να φαν τα στόματα που λέν' τ' ανακατώματα.

Έπεσε σε βαθύ ύπνο. Την κονταυγή τον βρήκε η Γιώργαινα μισοπεθαμένο. Κοντανάσαινε. Φώναξε το Γιώργη και μαζεύτηκαν όλοι τριγύρω του. Είχε χάσει τις αισθήσεις του. Δεν χρειάστηκε να φωνάξουν τον παπα-Γιάννη. Είχε πάρει την Θεία Κοινωνία τη Λαμπρή. Σώθηκε πριν βγει ο ήλιος. Ο Αριστείδης με το Νικήτα χτυπούσαν θλιβερά την καμπάνα του χωριού. «Α! έφυγε ο γερο-Νικόλας. Θεός σχωρέσ' τον!» έλεγαν οι χωρικοί.

Οι γυναίκες τον ετοίμασαν για το αιώνιο ταξίδι και έπειτα βάλθηκαν να φτιάξουν τα κόλλυβα. Ήρθε και ο Μαστροπάν με τα εργαλεία του καβάλα στο γαϊδουράκι που το φώναζε «καπετάνιο». Μέτρησε το ύψος του πεθαμένου και έφτιαξε το φέρετρο με τις σανίδες που είχε φυλαγμένες ο Γιώργης.